

VERTINGOS PAMOKOS

Elena Šapokienė

Utenos tarpmokyklinis aplinkotyros klubas „VIOLA“, Lietuva

Santrauka

Straipsnyje atskleidžiama sėkmingo neformalaus ugdymo įtaka jaunimo poreikiui aktyviai dalyvauti jaunosios kartos ugdymo procese, ne tik perteikiant vaikams sukauptą gamtos pažinimo, gražaus bendravimo ir bendradarbiavimo patirtį, bet ir siekiant savo pačių asmenybės augimo edukacinėje veikloje. Utenos tarpmokyklinio aplinkotyros klubo VIOLA narių – buvusių moksleivių, vėliau tapusių įvairių šalies ir užsienio universitetų studentais pedagoginio pašaukimo proveržis, autorei tarpininkaujant, realizuotas moksleivių vasaros poilsio stovykloje socialiai remtiniams vaikams. Pagrindinis dėmesys straipsnyje sutelktas ne kiek į stovyklautojų veiklą, kiek į studentų – ilgamečių aplinkotyros klubo narių edukacinės veiklos savianalizę, į perėjimo iš ugdymo į ugdymosi procesą. Publikuodama šią medžiagą autorė siekia atkreipti šalies pedagogų dėmesį į nepakankamai iki šiol išnaudotą galimybę palaikyti tolimesnį ryšį su buvusiais mokiniais, į jaunosios kartos ugdymo procesą įtraukiant šalies akademinį jaunimą.

Raktažodžiai: neformalus ugdymas, saviugda, akademinis jaunimas, vaikų vasaros stovykla.

Įvadas

Sučirškė telefonas. Pakėlusi ragelį išgirdau pažįstamą Utenos rajono tarpmokyklinio aplinkotyros klubo VIOLA (toliau VK) garbės nario, dabar studento - Marius Kaupo - balsą. Žinoma, tikėjaisi kokią naujovę sužinosianti. Iš tiesu naujovė buvo visiškai netikėta: violiečiai uteniškiai studentai, pasklidę po respublikos aukštąsias mokyklas, norėtų savanoriškai dirbti vaiku ir jaunimo vasaros stovykloje. Klausimas - ar aš pritarianti tokiai idėjai? Atsakaiu vienareikšmiškai - neabejotinai pritariu, bet viską reikia derinti su savivaldybės Švietimo ir sporto bei kultūros skyriais, mokyklos, kur vyks stovykla, vadovais, ir VK tarybos nariais. Švietimo ir sporto skyriaus vadovai pasiūlė Tauragnus, kur jau treči metai Tauragnu E. Šimkūnaitės pagrindinė mokykla organizuoja stovyklas socialiai remtinu Utenos rajono šeimų moksleiviams. Sužinota, kad 2004m. liepos mėn. Dirbs 2 srautai po 40 stovyklautojų ir antrame (2004 07 19-30) su V-XI klasės moksleiviais galėtu dirbti studentai. Nusprendžiau stebėti, kaip seksis jaunimui realizuoti savo pedagoginį pašaukimą.

Pedagoginė veikla

Pagrindiniai iniciatoriai - Dalia Tuskenytė ir Marius Kaupas - paruošė projektą „**Kultūra, gamta ir aš**“. Stebino studentų sugebėjimai ir išmintis. Atkreiptinas dėmesys į keltus uždavinius: ugdyti vaikų gebėjimą dirbti grupėje, užmegzti ryšį su nepažįstamais bendraamžiais, užtikrinti abipusį naudingą bendravimą tarp vaiku ir stovyklos vadovu, skatinti vaikų pasitikėjimą kitais grupės nariais, diegti meilę ir pagarbą gamtai, domėtis menine raiška ir religija, suteikti kuo platesnes galimybes individualiam bei grupiniam kūrybingumui pasireikšti, suteikti informacijos apie Utenoje veikiančias jaunimo organizacijas, meno mokyklas, būrelius, klubus.

Dirbta grupiniu principu: sudarytos 3 grupės, po 12-14 stovyklautojų. Kiekviena grupė rūpinosi 2 vadovai - studentai: Jolanta Karaliūtė (Vilniaus Universitetas, Anglų kalba) Marius Kaupas (Lancaster'io Universitetas, psichologija) Aurelija Meškaitė (VK prezidentūros atstovė), Rolandas Stripeikis (Kauno Medicinos Universitetas, odontologija) Silvija Timinskaitė (Vilniaus Universitetas, Medicina), Dalia Tuskenytė (Vilniaus Universitetas, psichologija). Pakviesti keli įvairių mokslo sričių specialistai atskiroms teorinėms temoms ir praktiniams užsiėmimams vesti.

Pedagoginės veiklos tyrimo metodika

Siekiant išsiaiškinti, kaip jaunimui sekėsi realizuoti save edukacinėje veikloje, parengtas klausimynas patiems studentams, paimtas interviu iš stovyklos vadovės. Studentai į klausimus atsakė stovyklai pasibaigus. Klausimyną studentams sudarė 5 klausimai:

1. Koks buvo pirmas įspūdis, pamačius stovyklautojus?

2. Kaip sekėsi „įveikti“ vaikų nenorą dirbti, bendrauti, kurti, įgyti žinių (kaip paaiškėjo, dauguma jų į stovyklą atvyko maudytis, poilsiauti, bet ne užsiimti kūrybine veikla)?
3. Kuo jūs patys praturtėjote arba nusivylėte?
4. Kokie paskutinės stovyklavimo dienos įspūdžiai?
5. Ar dar rizikuotumėte dalyvauti vadovo statusu tokioje stovykloje?

Tyrimo rezultatai

Žemiau pateikiami kai kurie atsakymai į klausimus, be komentarų puikiai atskleidžiantys tai, kas norėta išsiaiškinti.

1 klausimas. Koks buvo pirmas įspūdis, pamačius stovyklautojus?

Dalia Tuskenytė:

Atvažiavus į Tauragnus tikriausiai pirmas jausmas buvo lengva panika - mes ką tik atvažiavome, o jau po poros valandų pradės rinktis vaikai! Tapo kiek lengviau ir ramiau, kai susipažinome su pirmaisiais - jų buvo vos keturi ar penki, bet kai pamačiau jų reakciją mums išsitraukus gitarą ir uždainavus, pasidarė ramu, kad šitie vaikai bus mūsų draugai: jie susidomėję reagavo į viską, ką kalbėjome, stengėsi patys dalintis ir dar nedrąsiai, bet bandė kartu su mumis dainuoti. Jausena šiek tiek pasikeitė, kai visi vaikai per atidarymą susirinko į vieną kambarį ir pasimatė, kad jų visai nemažai ir jie (bent dalis) gerokai vyresni nei tikėjomės rašydami projektą. Supratau, kad reikės giliai įkvėpti ir paplušėti.

Marius Kaupas:

Pirmąją dieną atvykus į stovyklą nebuvo lengva. Keturiasdešimčiai nepažįstamų veidų, žiūrinių į tave nepatikliai, šypsotis nėra paprasta. Tokia minia iš pradžių atrodo kaip pilka masė - bejausmė, bedvasė. Lengviau, kai žinai, kad taip jautiesi ne vienas - tokius pačius jausmus išgyvena ir kiti vadovai. Vėliau pastebi žmones, kurie žiūri į tave kitokiu žvilgsniu - degančiu, laukiančiu, trokštančiu pažinti. Pirminė pažintis su tokiais jaunaisiais stovyklautojais ir prasideda. Vėliau ratas plečiasi, jauti, kad nėra taip blogai, kaip atrodė iš pradžių. Pirmieji pokalbiai, pažintis su grupelėmis, pirmasis nuoširdus juokas - pajutimas, kad visgi tai nuostabūs vaikai, norintys bendrauti, dar nedrąsūs, tačiau savo noru žengiantys pirmuosius žingsnius draugystės link. Galiausiai pilkoje masėje pradeda ryškėti individualybės, lyderiai, linksmi ir liūdintys, norintys ir tingintys... . Supranti, kad po tomis paprastomis kaukėmis slepiasi sudėtingi ir gilūs paauglių pasauliai.

2 klausimas. Kaip sekėsi „įveikti“ vaikų nenorą dirbti, bendrauti, kurti, įgyti žinių?

Dalia Tuskenytė:

Turiu pasakyti, kad to nenoro bendrai sudėjus nebuvo daug. Vaikai norėjo atrasti, veikti, kurti, o vėliau džiaugtis savo darbu. Stovyklos tvarkai priešinosi tik keletas paauglių. Pora tokiu atsirado ir mūsų grupelėje. Buvo šiek tiek skaudu žiūrėti kaip savo replikomis jie įžeidinėja kitus grupės narius, tačiau mūsų, vadovu, tikslas buvo, kad likę 12 grupelės vaiku susivienytų ir pasakytų, jog nori kartu būti, žaisti, kurti, daugiau sužinoti. Šito mes pasiekėm! Gaila, bet tai įvyko tik kokią aštuntą stovyklos dieną. Manau, vaikus patraukti prie savęs padėjo nuoširdumas - tai, kad jiems niekada nemelavome (vaikai lyg melo detektoriai labai greitai jį pajaučia). Vaikams siūlėme kuo daugiau veiklos, o vakarais kiekvienas galėjo pasirinkti bent iš trijų alternatyvų: gitara ir dainos, atsipalaidavimo ir vaizduotės lavinimo pratimai, diskoteka, stalo žaidimai ir t.t. Stengėmės pamatyti kiekvienu, atrasti bendrą kalbą net ir su tuo, kuris iš šalies atrodo piktas ir užsidaręs ar didžiausias neklaužada. O pasirodė, kad tokie vaikai būna, bene, patys jautriausi ir kaip taisyklė - jų sąlygos namuose nepavydėtinos. Kaip vieną iš didžiausių plusių mūsų darbe išskirčiau tai, kad mes atvažiavome nepažinodami nei vieno iš stovyklautoju. Kiekvieną skatinome ir stengėmės pažinti, o tai, kad neturėjome išankstinės nuomonės, vaikams

kaip tik ir leido atitrūkti nuo to, kokie jie laikomi mokykloje, ir naujai atsiskleisti. Visa, ko norėjome pasiekti iš vaikų, stengėmės daryti patys. Šypsena, draugystė, aktyvumas, daina ar nuoširdumas – šito juk neišmokysi, tuo galima tik UŽKRĖSTI.

Marius Kaupas:

Su daugiau nei 40 stovyklautoju dirbo aštuoni vadovai (tarp jų 2 mokytojos). Pasiskirstymas į „šeimynas“, kurias sudarė apie 12 - 14 vaikų ir du vadovai, mano įsitikinimu, buvo tikslingas žingsnis. Tokiu būdu galėjome geriau pažinti vaikus, iš masinio bendravimo daugiau orientuotis į individualų. Greitai pajautėme vaikų norus, todėl galėjome stovyklos programą šiek tiek koreguoti, pritaikyti prie vyraujančių pageidavimų. Kiekvieną naktį stovyklautojams sugulus, vadovai iki paryčių planuodavo naują dieną, nepamiršdami pasidalinti praėjusios dienos įspūdžiais, buvo aptariamasi vadovu klaidos. Stengėmės planuoti dienvartę taip, kad liktų kuo mažiau neužimto, netikslingo laiko. Norėjome, kad veikla būtų kuo įvairesnė, įdomi tiek jaunesniems, tiek vyresniems stovyklautojams.

3 klausimas. Kuo jūs patys praturtėjote arba nusivylėte?

Dalia Tuskenytė:

Oi, kiek aš praturtėjau!!! Pirmiausiai organizavimo požiūriu įgijau tos patirties, kurios tikrai neturėjau, nes ankstesnėse stovyklose, kuriose teko dirbti, buvau tiesiog vadovė, o čia teko pajusti daug daugiau savarankiškumo ir atsakomybės. Yra puiku žinoti, kad nuo tavęs daug kas priklauso. Tai priverčia susitelkti savyje. Puikus jausmas, kai vienu metu reikia spręsti kelias problemas, o po to pamatyti, kad su jomis visomis susidorota, Taip pat tai buvo šauni diplomatijos mokykla. Bendravimas su vaikais padėjo pajusti savo stiprybes ir vis dar esančius trūkumus. Vieni iš kitų vadovai mokėsi, kaip labiau sudominti ir patraukti vaikus. Gal truputį nusivyliau pati savimi, kai pirmomis dienomis dar ne visi buvo pažįstami ir buvo truputį keblu pilnai valdyti situaciją, tačiau tai puikiausiai išsprendė laikas - kai ir vaikai, ir mes geriau pažinome vieni kitus. Tiesą sakant, vaikai, o ypač kaimo, mane nustebino nuoširdumu ir šiltumu. Praturtėjau ir žinojimu, kad esu be galo laiminga turėdama savo šeimą, kurioje yra ir tėtis, ir mama.

Marius Kaupas:

Esu laimingas, nes įgyta patirtis, vadovavimo įgūdžiai bus naudingi ateityje. Darėme klaidų, tačiau džiaugiuosi, kad iš jų mokėmės. Džiaugiuosi vadovų komanda - ji dirbo puikiai. Stovyklos metu dar kartą įsitikau, koks svarbus gali būti nuoširdumas, atvirumas, teisingumas - tai sėkmingo darbo su paaugliais pagrindas. Tave stebi 80 akių, esi lyg vabalėlis ant padidinamojo stiklo, kiekvienas tavo poelgis, žodis, gestas bus pastebėti. Turi būti nepriekaištingas, privalai rodyti pavyzdį. Negali nusižengti taisyklėms, jei nori, kad joms paklustų kiti. Tiesą sakant, nusivilti stovykloje nebuvo kuo. Savaiame suprantama, čia būta ir neigiamų ir teigiamų dalykų, tačiau jie visi lemia patirtį, kuri visada yra neįkainojamas turtas.

4 klausimas. Kokie paskutinės stovyklavimo dienos įspūdžiai?

Dalia Tuskenytė:

Jautėsi fizinis nuovargis. Džiugesį žadino tai, kad paskutinę naktį ir rytą jaučiau, jog šie vaikai tikrai mūsų. Tos ašaros, kuriu prieidavome raminti paskutini rytą - daugiau nei bet kokia padėka. Jos bylojo, kad čia tikrai buvo gera. Neslėpsiu - išlydėjus vaikus pasidarė lengviau, nes norėjosi viską apmastyti vienuoje, aptarti su kitais vadovais. Jei trumpai, tai iš stovyklos išvažiavau rami, kad daug padariau ir labai daug kuo praturtėjau.

Marius Kaupas:

Paskutinę dieną buvo slogu. Per beveik dvi savaites užsimezgę ryšiai išvykimo dieną

pasirodė esą stiprūs ir nuoširdūs. Tikros ašaros, mano manymu, puikiausias stovyklos įvertinimas. Stovyklą paliko jau nebe pilka masė. Kiekvienas išvykstantis regis išsinešdavo kažką brangaus, kiekvienas paliekantis veidas - ne bejausmė kaukė, o bręstanti asmenybė su savo patirtimi, savo jausmais, savo svajonėmis, tikėjimu, lūkesčiais, perspektyvomis bei daugeliu kitų stebuklų, atsiskleidusių stovyklos metu

5 klausimas. Ar dar rizikuotumėte dalyvauti vadovo statusu tokioje stovykloje?

Dalia Tuskenytė:

Mes jo laukėme nekantriai, su tam tikra baime, nes manėme pamatysią nusivylimo nuotaikas. Dideliam mūsų nustebimui - šimtaprocentinis atsakymas buvo teigiamas ir trumpas: vos išvažiavus iš stovyklos pradėjo kirbėti mintis „o kaip daryčiau kitais metais“? Žinoma, dirbčiau dar kartą, tik prieš tai reiktų daug smulkiau viską apmastyti - juolab, jau žinome su kokiais vaikais turėtume dirbti

Marius Kaupas:

Be jokios abejonės. Darbas su vaikais negali nepatikti, jis negali būti nesėkmingas ar nevykęs. Svarbiausia - pasiryžimas. Svarbiausia - netausoti savęs ir atiduoti vaikams viską, ką turi geriausio. Svarbiausia - savyje atrasti vaiką, kuris trokšta, nori, geidžia, klausia ir nežino.

Aurelija Meskaitė:

Žinoma, kad sutikčiau. Tai būtų jau nebe pirmas kartas ir tikiu, kad sektųsi dar geriau.

Rolandas Stripeikis:

Dirbti stovykloje su vaikais tikrai norėčiau ir ateityje, pritaikyti gautą bei toliau turtinti patirtį, bandyti teikti vaikams džiaugsmą, atrasti draugystę ir augantį gerumą.

Silvija Timinskaitė:

Vaiku stovyklose dalyvauti visada verta, nes jose įgyji didžiulę darbo ir bendravimo su vaikais patirtį, kuri yra reikalinga kiekvienam jaunam žmogui. Jei ateityje būtų galimybė dirbti stovykloje, būtinai ja pasinaudočiau.

Jolanta Karaliūtė:

Meluočiau, jei sakyčiau, kad stovykloje dirbti buvo vienas malonumas - tikrai buvo ir sunkiu akimirku. Būtent tada suabejodavau, ar verta stengtis. Tačiau vieną kartą sau pasakiau, kad jei paskutinę stovyklos dieną pamatysiu nors vieną laimingą veidą, mano darbas nebus nuėjęs vėjais. O laimingų veidų buvo. Ir ne vienas. Ir ne tik paskutinę dieną. Todėl kitais metais nedvejodama vėl sutikčiau dirbti.

Eugenija Kamarauskienė - bendro projekto vadovė, Utenos Eugenijos Šimkūnaitės vardo pagrindinės mokyklos direktorė:

Apie nusivylimus bemaž nekalbama. Reiktu pastebėti, kad ir stovykloje dalyvavusiu vaiku nuomonė nuolat kito. Jie savo pastebėjimus ir atsiliepimus kiekvieną dieną anonimiškai rašydavo viešai pakabintuose lapuose. Stovyklos pradžioje teigiamu atsiliepimu buvo mažai. Projektui įpusėjus neigiami atsiliepimai buvo susiję tik su buitinais dalykais, pvz., „košei -ne!“, „nekenčiu uodų“, „daugiau miego!“ ir kt. Stovyklos pabaigoje vienintelis teiginys, prasidedantis „NE“ - „nenoriu namo“. Vaikai puikiai įvertino stovyklos programą, buvo sužavėti vadovų darbu. Daugelis išreiškė norą stovykloje dalyvauti ir kitais metais. Šiomet jau treči metai Tauragnuose veikė vaiku vasaros poilsio stovykla Oficialiai remtinų šeimų vaikams. Manau, tai geras ir laukiamas metas tiems, kurie atvažiuoja čionai ilsėtis. Pamažu formuojasi ir stovyklautojų tradicijos: Žygiai, varžybos, konkursai, diskotekos... . Tačiau šiomet antrosios pamainos stovyklautojai buvo maloniai nustebinti ir nekantrūs: juos pasitiko ne tik vadovės mokytojos, bet

ir būrelis jaunų žmonių, studentų, pasiryžusių sudominti vaikus įvairiapuse veikla, sužadinti giliai paslėptus žmogiškuosius jausmus. Kartu tai buvo ir savo galių išbandymas - ar sugebėsiu, ar pajus dažnas namuose atstumtas vaikas mano geranoriškumą - tokias abejones mačiau jaunųjų kolegų veiduose. Pirmosios dienos nebuvo lengvos, bet vėliau tarsi kas pakeitė stovyklautojus. Manau, jie patikėjo jaunųjų vadovų nuoširdumu. Sukluso, išgirdę, kad gali būti ir kitokių susibūrimo formų, kad labai įdomu įsiklausyti į Šalia esančio draugo mintis, ir visai nejuokinga, kad tos mintys nėra nei ypatingai gilios ar mokslinės. O trankių muzikinio centro muziką labai malonu pakeisti švelniai skambančia gitara. Norisi padėkoti jaunesiems vadovams už jų padovanotas atvirumo akimirkas vaikams. Galima buvo pajusti, kaip pasikeitė santykiai, tarsi sušilo siela, ir nematomos gijos sujungė į vieną šeimą. Gal todėl toks sunkus buvo paskutinis atsisveikinimas!

Apibendrinimas

Apibendrinant galima teigti, kad stovyklos organizavimo projektas sėkmingai įgyvendintas ir atitinka iškeltus uždavinius. Dalykinėje ataskaitoje detalai suminėtas kiekvienos dienos išvalgiai suplanuotas veiklos turinys, paženklintas įvairovėmis, integraciniais bruožais, tikslingu stovyklautoju užimtumu, kultūros ir dvasingumo ugdymu bei daug kitu pozityviu dalyku. Studentų darbas Tauragnų stovykloje byloja, kad violiečiai (tarp mokyklinio aplinkotyros klubo „VIOLA“ nariai) žengė į naują veiklos etapą - talkinimas socialiai remtinų šeimų vaikams, nors pavieniai talkininkai iš VK jau seniai ir pastoviai kviečiami į įvairias stovyklas.

Post scriptum

Vėl sučirškė telefonas. Vėl tas pats balsas informuoja, kad jau rašomas projektas panašaus pobūdžio stovyklai 2005 metams ir būsiąs jo aptarimas jau dabar - rugsėjo mėnesį. Beliko entuziastingai pasveikinti. Violiečiai norėtų vėl dirbti Tauragnuose, nes labai teigiamai įvertino stovyklos vietą, ypač gamtiniu požiūriu, buitines sąlygas, puiku maitinimą. Iš mokyklos vadovybės buvo jaučiamas didelis geranoriškumas. Talkino net atostogaujanti mieloji mokytoja S. Šinkūnienė. Baigdama noriu tarti didelį padėkos žodį visiems, daugiau ar mažiau talkinusiems įgyvendinant pažangaus jaunimo projektą, o violiečiams skiriu prasmingus Justino Marcinkevičiaus žodžius:

„Kiekvienas paliekam pėdas žemėj, kai einam laukais. Jeigu gilios, ilgai jos išlieka, jeigu teisingos, jos tampa keliais“

Summary

VALUABLE LESSONS

Elena Šapokienė

In the given publication the author shows as successful informal education can affect needs of youth actively to participate during education of young generation not only in transfers of the experience of methods of knowledge of the nature saved up in club, beautiful mutual relations and co-operation in teenage age, but also in aspiration in this process to grow.

The pedagogical inquiry of members of extramural environmental club " VIOLA ", former schoolboys who became students of different universities in Lithuania and abroad later, is realized in sommer camp for children, requiring social support.

The main attention in clause with concentration not so on the organization of activity in camp, however on introspection of pedagogical activity of students, on process of transition from education to self-education. Group of students have addressed to the author of clause with idea to check up on means of the project " Culture, the nature and I ". Activity of camp was is organized in 3 small groups on 12 - 14 children. Two students in one group. For separate theoretical or practical employment scientists have been invited also.

The material for clause is collected by interrogation of students after closing camp. The questionnaire was made with 5 questions: what first impression having seen wards was; how it was possible "to overcome" children's not desire to work, reach knowledge, to communicate, create; than you were enriched or afflicted; what impressions of last day of camp; would risk once again to repeat the project? In generalization it is ascertained, that the project has gone right, and activity of club has passed to new quality.

Publishing this material the author of clause wanted to draw attention of teachers to an opportunity to continue communication with former pupils, offering the academic youth to participate and grow during formation of young generation in the summer.

Keywords: informal education, self-education, the academic youth, summer camp for children.

Prof. Elena Šapokienė

Utenos extramural environmental club „VIOLA“

LT – 28101 Antalgė , Lithuania.

E-mail: klubas_viola@centras.lt